Questio · prima

Incipit prima pars secunde edita a fratre
Thoma de Aquino. Questio prima.

Quia sicut da-
mascenus
dicit. homo
factus ad
imaginem
dei dr̄. ſm q̄
p imaginē
signat̄ in-
tellcuale et
arbitrio li-
berū et p se
potestatiuū
Postq̄ꝫ p̄-
dictum est de exemplari. i. de deo ⁊ de hiis q̄ ꝓ-
cesserūt ex dīna ptāte ſm eius volūtatē. restat
ut ꝯsideremus de eius imagine. i. de hoīe ſm q̄
et ipē ē suoꝝ opꝫ pn̄cipiū q̄i liberū arbitriū ha-
bēs et suoꝝ opm ptātē. Ubi p̄mo ꝯsiderādum
occurrit de vltimo fine hūane vite. et deinde de
hiis p que homo ad hūc finē pueniē p̄t vel ab
eo deuiare. Ex fine eni oportꝫ accipe rōnes eoꝝ
que ordinātur in finē. Et q̄ꝛ vltimus finis hu-
mane vite ponitur esse btītudo oꝫ p̄mo ꝯsideraē
de vltīo fine in ꝯuī. Deinde de btītudine. Cir-
ca p̄mū querūtur octo. Primo vtrū hoīs sit
agē ꝓpter finē. Scd̄o vtrū h̄ sit ꝓpriū rōna-
lis nature. Tercio vtrū actus hoīs recipiāt
spēm ex fine. Quarto vtrū sit aliq̄s vltim⁹
finis hūane vite. Quīto vtrū vnius hoīs
possint esse plures vltimi fines. Sexto vtrum
homo ordinet oīa in vltimū finē. Septio
vtrū idē sit vltimus finis oīm hoīm. Octa-
uo vtrū in illo vltīo fine alie creature ꝯueniāt.

Questio

Articulus p̄m⁹ p̄nc questionis

Ad p̄mū sic ꝓceditur. vid̄r q̄ hoī nō ꝯuen-
iat agē ꝓpter finē. cā enim nāliter prior ē. ſꝫ
finis hꝫ rōnē vltimi ut ipm nom̄ sonat. g̊ finis
nō hꝫ rōnē cause. ſꝫ ꝓpter illud agit homo qđ ē
cā actōis cū hec ꝓposicō ꝓpter designet btītudi-
nē cause. g̊ hoī nō ꝯuenit agē ꝓpter finē.
P̄. illud qđ ē vltimus finis nō ē ꝓpter finē. ſꝫ in
quibusdā actōes sūt vltimus finis ut patet p
phm. i. eth. g̊ non oīa hō agit ꝓpter finē. P̄.
tūc vid̄r homo agē ꝓpter finē qn̄ deliberat. ſꝫ hō
multa agit absq̄ deliberacōe de quibꝫ etiā qn̄ꝫ ni-
chil cogitat. sicut cū aliquis mouet pedē aut ma-
nū aliis intētus vel fricat barbā. nō g̊ oīa agit
ꝓpter finē. Sꝫ ꝯtra. oīa q̄ sūt in aliquo gn̄e
deriuātur a pn̄cipio illius gn̄is. ſꝫ finis ē pn̄ci-
piū in opabilibꝫ ab hoīe ut pꝫ p phm in. ij. phi.
g̊ hoī ꝯueīt oīa agē ꝓpter finē. Rn̄sio. dōm
q̄ actionū q̄ ab hoīe agūtur ille sole ꝓprie dn̄r
hūane q̄ sūt ꝓprie hoīs inq̄ꝫtū ē hō. Differt aūt
hō ab aliis irrōnabilibus creaturis in h̄ q̄ est
suoꝝ actuū dn̄s. vn̄ ille sole actōnes vocātur
ꝓprie hūane quaꝝ hō ē dn̄s. ē aūt hō dn̄s suoꝝ
actuū p rōeꝫ ⁊ volūtatē. vn̄ ⁊ liberū arbitriū d̄r
facultas volūtatis ⁊ rōis. Ille g̊ actōes ꝓprie
hūane dn̄r que ex volūtate deliberata ꝓcedūt
Si que aūt alie actōes hoī ꝯueniant possunt
quidē dici hoīs actōes ſꝫ nō ꝓprie hūane. cū nō
sint hoīs inq̄ꝫtū ē hō. Manifestū ē aūt q̄ oēs
actōnes que ꝓcedūt ab aliq̄ potētia cāntur ab
ea ſm rōem sui obiecti. obiectū aūt voluntatis ē
finis ⁊ bonū. vn̄ oꝫ q̄ oēs actōnes hūane sint
ꝓpter finē. Ad p̄mū g̊ dōm. q̄ finis et si sit
postremus in execucōe ē tn̄ p̄mū in intēcōe a-
gentis. et h̄ mō hꝫ rōnē cause. Ad. ij. dōm. q̄
si qua actō hūana sit vltimus finis oꝫ eam esse
volūtariā. alias nō essꝫ hūana ut dc̄m ē. Actio
eni d̄r volūtaria dupl̄r. vno mō q̄ꝛ impatur a
volūtate sicut ābulare vel loqui. Alio mō q̄ꝛ eli-
citur a volūtate sicut ipm velle. Impossibile aūt ē
q̄ actus a volūtate elicitus sit vltimus finis.
nā obiectū volūtatis ē finis sicut obiectū visus ē
color. vn̄ sicut impossibile ē q̄ p̄mū visibile sit ipm
vidē. q̄ꝛ oē vidē ē alicuius obiecti visibilis.
ita ē impossibile q̄ p̄mū appetibile qđ ē finis sit
ipm velle. vn̄ relinquit̄ q̄ si q̄ actō hūana sit vl-
timus finis q̄ ipa sit impata a volūtate. Et ita
ibi aliq̄ actio hoīs ad minus ipm velle ꝓpter
finē ē. quicq̄d g̊ homo faciat verū est dicē q̄ hō
agit ꝓpter finē in agēdo actōnē q̄ est vltimus
finis. Ad. iij. dō q̄ hm̄oi actōes nō sūt ꝓprie
hūane. q̄ꝛ nō ꝓcedūt ex deliberacōe rōis que
ē ꝓpriū pn̄cipiū hūanoꝝ actuū. et ideo hn̄t q̄-
dem finē imaginatū non p rōem institutū. Scd̄s.

Ad. ij. sic ꝓceditur. vid̄r q̄ agē ꝓpter finē
sit ꝓpriū rōnal̄ natuē. hō eni cuius ē agē
ꝓpter finē nūq̄ꝫ agit ꝓpter finē ignotū. ſꝫ m̄lta
sūt q̄ nō ꝯgnoscūt finē. q̄ꝛ vel oīno carēt ꝯgni-
cōne sicut creature insensibiles. vel nō app̄hēdūt
rōem finis sicut bruta aīalia. vid̄r g̊ ꝓpriū esse rō-
nalis nature agē ꝓpter finē. P̄. agē ꝓpter fi-
nē est ordinaē suā actōem ad finē. ſꝫ h̄ est rōis
opus. g̊ nō ꝯueīt hiis q̄ rōne carēt. P̄. bonū
et finis ē obiectū volūtatis. ſꝫ volūtas in rōne ē
ut in. iij. de aīa d̄r. g̊ agē ꝓpter finē nō ē rōnalis
creature. Sꝫ ꝯtra ē q̄ phus ꝓbat in. ij. phi.
q̄ nō solū intellcūs ſꝫ etiā natura agit ꝓpter finē
Rn̄sio. dō q̄ oīa agentia necesse ē agē ꝓpter
finē. cāꝝ eni adinuicē ordinataꝝ si p̄ma sbtra-
hatur necē ē alias sbtrahi. p̄ma aūt inter oēs
cās ē causa finalis. cuius rō ē q̄ꝛ mat̄ia nō ꝯse-
quitur formā nisi ſm q̄ mouetur ab agēte. nl̄
enim reducit se de potētia in actū. agēs aūt nō
mouet nisi ex intēcōe finis. si eni agēs nō essꝫ de-
terminatū ad aliquē effcm̄ nō mag̊ agēt h̄ q̄ꝫ il-
lud. ad h̄ g̊ q̄ determinatū effcm̄ ꝓducat necesse ē
q̄ determinetur ad aliqđ certū qđ hꝫ rōneꝫ finis.
hec aūt determinacō sicut in rōnali natura fit p rōna-
lē appetitū q̄ d̄r volūtas. ita in aliis fit p inclia-
cōem nālem q̄ d̄r appetitus nālis. Tn̄ ꝯsiderād
est q̄ aliq̄d sua actōe ⁊ motu tēdit in finē du-
plicit̄. vno mō sicut seipm ad finē mouens ut hō.
Alio mō sicut ab alio motū ad finē. sicut sagitta tē-
dit ad determinatū finē ex h̄ q̄ mouetur a sagit-
tāte q̄ suā actōem in finē dirigit. Illa g̊ q̄ rōnē
hn̄t seipa mouēt in finē q̄ꝛ hn̄t dn̄iū suoꝝ actu-
um p. li. ar. qđ ē facultas volūtatis ⁊ rōnis. Illa
vero que rōne carēt tēdūt in finē p naturalem